

ROLUL CONSILIERII EDUCAȚIONALE ÎN INSTITUȚIA PREUNIVERSITARĂ

Valeria PASCARU-GONCEAR

Catedra Științe ale Educației

The Role of the School Counselor: Teacher Perceptions, Expectations, and Actual Functions. Teachers of the visually impaired have a counseling role in helping students develop healthy self concepts. Teachers need to understand each of the phases of the adjustment process in response to either social stigma or vision loss. Among characteristics of the teacher-counselor are good interpersonal skills and realistic expectations.

Situația actuală a școlilor din republică nu este cea mai îmbucurătoare, dat fiind faptul că starea de bine și de sănătate fizică, spirituală, psihică și socială a elevilor este ignorată, pe primul plan plasându-se nevoia de performanțe școlare. Puțini sunt cei care mai consideră că în prezent școala reprezintă un mediu favorizant dezvoltării armonioase a personalității copilului, a personalității autonome și creative.

Reforma învățământului accentuează importanța comutării accentului de pe latura informativă a procesului de învățământ pe cea formativă. Învățământul tradițional de tip informativ se centrează pe aspectele de ordin cognitiv ale elevului, ignorând personalitatea subiectului educației, componentele sale afective, motivaționale, atitudinale, comportamentale. Elevul este perceput ca un „recipient” de asimilare și de reproducere a informațiilor și mai puțin ca o personalitate și individualitate.

Creșterea alarmantă a numărului de eșecuri și abandonuri școlare, de comportamente deviante și delincvente, de tulburări emoționale în rândul elevilor reprezintă indicatorii faptului că este necesar să se intervină cât mai urgent pentru a schimba situația. În acest sens, **consilierea psihopedagogică** reprezintă una dintre modalitățile esențiale prin care școala ar promova centrarea pe cel ce învață, capabilă să valorizeze tipuri diverse de elevi și să pregătească personalități competente, apte de a răspunde exigențelor unei societăți libere și democratice.

În sens larg, consilierea reprezintă o acțiune complexă prin care se urmărește sugerarea modului de a proceda sau a modului de comportare ce trebuie să fie adoptat într-o situație dată sau, în general în viața și activitatea cotidiană [7]. Menționăm și o altă definiție: consilierea este o relație de colaborare în care o persoană specializată asistă consiliatul în ameliorarea problemei cu care se prezintă și în îmbunătățirea abilităților de rezolvare de probleme și luare a deciziilor ([1].

Sunt mai multe tipuri de consiliere:

- ✓ **Informațională** – constă în oferirea de informații;
- ✓ **Educațională/psihopedagogică** – oferă repere psihoeducaționale pentru sănătatea mentală, emoțională, fizică, socială și spirituală a copiilor și adolescenților;
- ✓ **De dezvoltare personală** – constă în formarea de abilități și atitudini care permit o funcționare personală și socială flexibilă și eficientă în scopul atingerii stării de bine;
- ✓ **Suportivă** – care constă în oferirea de suport emoțional, apreciativ și material celor aflați în situații de risc;
- ✓ **Vocațională** – asigură dezvoltarea capacității de planificare a carierei;
- ✓ **De criză** – asigură asistarea psihologică a persoanelor aflate în dificultate;
- ✓ **Pastorală** – constă în asistența din perspectivă religioasă [1].

Consilierea psihopedagogică este un proces complex care descrie relația interumană de ajutor dintre o persoană specializată, consilierul și o altă persoană care solicită asistență de specialitate, clientul [7]. Această relație dintre consilier și client se bazează pe alianță, pe colaborare, înțelegere și participare activă a ambelor părți.

În prezent, consilierea psihopedagogică se fundamentează pe teoria umanistă a lui C.Rogers (1961), unde problemele psihice nu sunt doar deficiențe și tulburări, ci expresii ale nevoii de autocunoaștere, de întărire a Eu-lui, de adaptare și dezvoltare personală.

Consilierea psihopedagogică este un proces intensiv de acordare a asistenței psihopedagogice elevilor, studenților și celorlalte persoane implicate în procesul educațional; este „o formă particulară de interacțiune și influențare care contribuie la omogenizarea grupului de elevi” [1].

După Ion Al.Dumitru, consilierea psihopedagogică are două dimensiuni care se află în relație de interdependență, astfel încât putem vorbi de tipuri aparte de consiliere. Aceste două dimensiuni ale consilierii psihopedagogice sunt: dimensiunea psihologică și dimensiunea pedagogică sau educațională, prima având obiective de natură psihologică, iar cea de a doua de natură pedagogică. Ambele însă urmăresc reabilitarea persoanei care având la bază un model psihoeducațional al formării și dezvoltării personalității, își asigură funcționarea optimă prin realizarea unor schimbări evolutive de câte ori o cere situația. În continuare vom vorbi despre consilierea educațională care presupune abilitatea oamenilor de a-și modifica cogniția și comportamentul, a-și gestiona trăirile afective, a-și îmbunătăți relațiile cu ceilalți, a lua decizii și a-și asuma responsabilități pentru a-și rezolva singuri problemele, atingând nivelul optim de funcționare a propriei personalități.

Funcționarea optimă a persoanei este rezultatul învățării realizate prin aportul educatorilor, profesorilor care au nevoie de instruire specială pentru a acorda ajutorul necesar elevilor, cunoscând tehnicile consilierii educaționale. Dacă apare întrebarea: este sau nu actuală problema instruirii profesorilor, în acest sens răspunsul este evident atunci când conștientizăm faptul că obiectivul major al profesorului este formarea personalității umane; că misiunea sa este acordarea de sprijin, ajutor și îndrumarea elevilor. Dacă se mai consideră normal că profesorul tradițional este centrat cu precădere pe conținutul instruirii, atunci este necesar a depăși această „normalitate”, fiindcă atenția profesorului trebuie să fie focalizată pe cel ce învață. Profesorul trebuie să fie preocupat de modul cum pot fi acumulate cunoștințele, cum pot fi dezvoltate abilitățile, competențele de către fiecare elev și într-un mod cât mai eficient.

Profesorul modern nu mai este cel ce propune elevilor un anumit mod de înțelegere a științei, nu este cel care indică ce e mai bine și mai eficient din punctul său de vedere, ci este persoana care propune metode și tehnici prin care elevul în dependență de necesitățile sale și de personalitatea sa, le va asimila în manieră proprie. El (profesorul) nu mai este doar specialistul în ce privește instruirea, ci și specialistul în probleme socioumane. Este foarte important ca profesorul să fie preocupat de traseul individual al fiecărui elev, ajutându-l să-și dezvolte personalitatea prin valorificarea la maximum a potențialului intelectual. Deci, sarcina profesorului nu mai este diferită de cea a unui consilier educațional, fiindcă în activitatea sa el va porni de la premisa că fiecare elev are o serie de disponibilități ce trebuie actualizate, iar el, profesorul, este cel ce va ajuta elevul să-și conștientizeze aceste disponibilități pe care le va valorifica în activitatea sa.

Pentru ameliorarea și înlăturarea aspectelor atitudinale și psihocomportamentale social indezirabile, care apar în procesul educațional, sunt necesare schimbări profunde. Centrarea pe cerințele educative ale fiecărui copil, prin valorificarea potențialului său, este necesară, iar profesorul consilier este cel ce știe să provoace schimbările evolutive voluntare în atitudinile și comportamentul elevilor. De aceea consilierea educațională a elevilor trebuie realizată de către profesorii abilitați pentru astfel de activități în cadrul orelor de dirigiență și nu doar, unde îi vor ajuta pe elevi să identifice obiectivele și să abordeze soluțiile legate de cunoașterea și imaginea de sine; dezvoltarea competențelor de comunicare; dezvoltarea abilităților sociale; promovarea sănătății și a stării de bine; prevenția dispoziției afective negative, a neîncrederii în sine, a situațiilor de criză; atitudinea pozitivă față de propria persoană; consiliere vocațională; controlul stresului; tehnici de învățare eficientă; dezvoltarea creativității, valorizarea potențialului propriu; managementul timpului ș.a.

Orice proces de consiliere educațională trebuie să implice asumarea de către profesorul consilier a respectării unui sistem de valori. Pentru o bună pregătire în domeniul acesta, profesorul trebuie să acumuleze informații din diverse domenii ale psihologiei (a dezvoltării, comportamentale, a personalității, a sănătății, sociale), să deprindă diferite tehnici ale consilierii și să depună un efort de cunoaștere și dezvoltare personală. Acest din urmă efort finalizează cu formarea și dezvoltarea câtorva atitudini fundamentale importante în consiliere. Acestea sunt: *acceptarea necondiționată* a fiecărui elev (atitudinea de recunoaștere a demnității și valorii personale fără a critica, judeca); *empatia* (abilitatea de a se transpune în locul altei persoane pentru a-i înțelege modul de gândire și simțire); *congruența* (concordanța dintre comportamentul consilierului și emoțiile, convingerile și valorile sale personale, ea definește autenticitatea comportamentului unei persoane); *colaborarea* (capacitatea profesorului consilier de a implica persoana sau grupul de persoane în deciziile de dezvoltare personală); *gândirea pozitivă* (prezența gândurilor constructive); *responsabilitatea* (evitarea oricărei acțiuni care afectează starea de bine a elevilor, prevenirea utilizării greșite a cunoștințelor și metodelor); *respectul* (presupune în același timp considerație față de sine, față de ceilalți, aprecierea opiniilor și acțiunilor altora).

Atitudinea profesorului față de elev manifestată în comportament și comunicare influențează asupra formării imaginii de sine a elevului și se răsfârge asupra formării personalității acestuia. Autoritatea profesorului bazată pe un control agresiv asupra elevilor conduce la consecințe dezastruoase (retragere în sine,

violență, eșec școlar, agresivitate, comportament deviant). Relațiile profesor–elev trebuie să fie de colaborare în care profesorul să aibă rolul de mentor și îndrumător al activității elevului. În cazul când apar probleme în interacțiunea pedagogică profesor-elev, profesorul trebuie să dispună de un arsenal de tehnici neagresive care nu lezează demnitatea elevului [10].

Prin consilierea educațională sunt abordate emoțiile, cognițiile (gândurile) și comportamentele care împiedică dezvoltarea și adaptarea optimă a elevului la cerințele cu care se confruntă. Calitățile personale indispensabile pentru consilierul - diriginte sunt: interes pentru elevi, cald și comunicativ în relațiile cu elevii, sensibil la sentimentele celuilalt, tolerant, analitic / sintetic, autocontrol, creativ, realist, flexibil, cu simțul umorului.

Dacă ar fi să aducem argumente în vederea utilității și necesității de a forma la profesori abilitățile necesare unui consilier educațional, atunci am putea menționa următoarele cauze:

- **Cauze sistemice:** numărul mare de elevi într-o clasă, lipsa colaborării dintre profesori și diriginți, lipsa mijloacelor/instrumentelor de evaluare a activității educative, orarul școlar supraîncărcat, ineficiența activităților extrașcolare, colective neomogene de elevi, numărul mic de ore alocate activităților educative, discontinuitatea activității la clasă a unor diriginți, neincluderea explicită a obiectivelor educative în toate programele școlare, numărul insuficient de specialiști psihopedagogici în școli;

- **Cauze psihopedagogice:** insuficiența de pregătire psihopedagogică a viitoarelor cadre didactice, insuficiența comunicării profesor–elev, mentalitatea unor diriginți în legătură cu rolul orelor de dirigenție, criza de autoritate a profesorilor.

- **Cauze socioeconomice:** slaba legătură a școlii cu alți factori implicați în procesul educațional, diversitatea mediilor sociofamiliale din care provin elevii, influența negativă a unor familii, lipsa colaborării școlii cu comunitatea locală, nesincronizarea acțiunilor educative.

- **Cauze educaționale:** lipsa motivației elevilor pentru activitățile educative, teama elevului față de diriginți, dezorientarea elevilor în ceea ce privește viitorul lor profesional, lipsa încrederii în școală și profesori, influențe negative din partea familiei sau a altor grupuri decât cele școlare asupra elevilor.

În concluzie, scopul consilierii educaționale este sprijinirea elevilor pentru ca aceștia să devină capabili să se ajute singuri să se înțeleagă atât pe sine însuși, cât și realitatea înconjurătoare.

Pe măsură ce societatea devine din ce în ce mai complexă, dar și mai problematică și contradictorie, educația este chemată să răspundă din ce în ce mai adecvat acestor transformări, mai mult, să le anticipeze și să pregătească subiecții educaționali pentru asimilarea lor în mod activ și creator. Consilierea educațională este o artă, deoarece acționează asupra unui domeniu sensibil, contribuind la creșterea rolului educativ-formativ al școlii, la individualizarea și valorizarea maximală a creativității individuale și de grup, la modelarea personalității subiectului în mod diferențiat, adaptând realitatea ideilor, trăirilor, voinței și comportamentului subiectului la realitatea mediului.

Bibliografie:

1. Băban A. (coordonator). Consilierea educațională. - Cluj-Napoca, 2001.
2. Benito Y. Copiii supradotați. Educație, dezvoltare emoțională și adaptare socială. - Iași: Ed. Polirom, 2003.
3. Butnaru D. (coordonator). Consiliere și orientare școlară. - Iași: Ed. Spiru-Haret, 1999.
4. Chirilenco S. Educație familială. - Chișinău, 2005.
5. Cosmovici A. Psihologie școlară. - Iași: Polirom, 1998.
6. Crețu C. Psihopedagogia succesului. - Iași: Polirom, 1997.
7. Dumitru I. Al. Consiliere psihopedagogică. - Iași: Polirom, 2008.
8. Dumitru-Tiron E. Consilierea educațională. Ed. Institutul European, 2005.
9. Jicău M. Consilierea carierei. - București: Sigma, 2001.
10. Guțu Vl. (coordonator). Psihopedagogia centrată pe copil. - Chișinău: CEP USM, 2008.
11. Holdevici I. Elemente de psihoterapie. - București: Ed. All, 1996.
12. Neamțu C. Psihopedagogie specială. - Iași: Polirom, 2000.
13. Stan E. Profesorul între autoritate și putere. - București: Teora, 1999.
14. Turcu F., Turcu A. Fundamentele psihologiei școlare. - București: Ed. All, 1999.

Prezentat la 23.06.2009